

ÚJPEST
1840

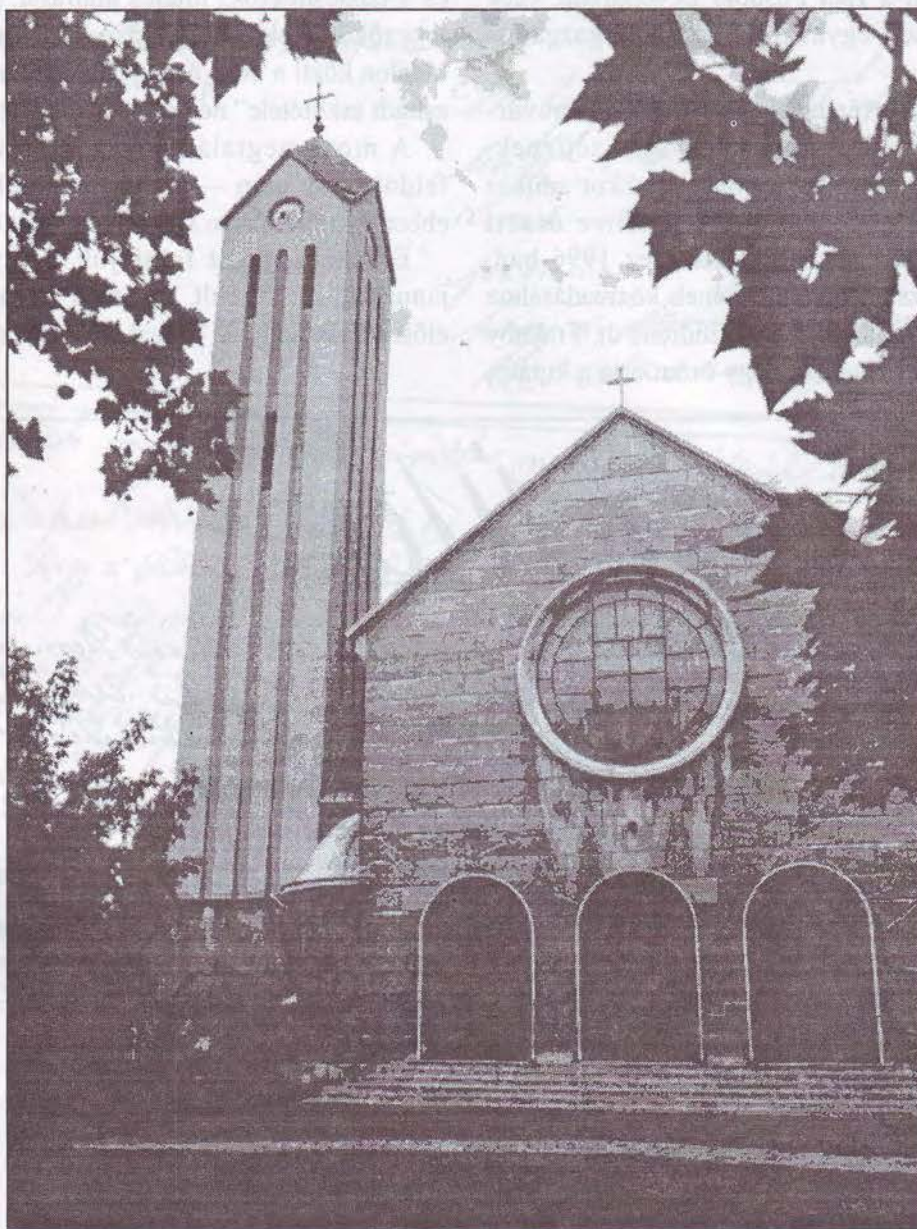


1997. május

Újpesti Helytörténeti Értesítő

IV. évfolyam 3. szám

50 éves a kertvárosi plébániatemplom



Épült 1942-1947 években Szalkai Jenő építész tervei szerint

Fotó: Hirmann László

Új-Megyer gyarmat Prothocolluma (1840-1850)

Minden település történelmében keletkeznek iratok, levelek, térképek vagy más dokumentumok, amelyek ha elvesznek, pótolhatatlan veszteséget jelentenek. Újpest 1830-tól írott történelmében — sajnos — sok ilyen esetet ismerünk. A legnagyobb pusztulás akkor történt, amikor Újpest önállósága 1950-ben megszűnt és a városi irattár jelentős részét a főváros különböző intézményeiben — levéltárakban, múzeumokban — helyezték el és később, elsősorban a közigazgatás iratait, kiselejtezték. Néhány fontos dokumentum megmaradt, például a váci Püspöki Levéltárban, ezek azonban többségben egyházi és nem közigazgatási iratok.

Az újpesti helytörténészek már évek óta bűvarkodnak mindenütt, ahol újpesti anyagot sejtenek. Sokszor segít a szerencse is, különösen akkor amikor régi újpesti családok leszármazottai féltve őrzött kincseit ismerhetjük meg. Így történt ez 1996-ban, amikor Szentes József végrendeletének közreadásához járult hozzá dédunokája, dr. Körös Endréne dr. Fraknóy Veronika. (1996/3.) Érthetően nagy öröm érte a kutató-

kat a közelmúltban, amikor dr. Holló Szilvia főmuzeológus segítségével, váratlanul előkerült Újpest község — akkor még Új-Megyer gyarmat — Prothocollumának (jegyzőkönyvének) eredeti példánya.

A lelet különösen értékes. 63 oldalon — 1840. április 5-étől, az első tanácsuléstól egészen 1850. március 13-ig — tartalmazza azokat a jegyzőkönyveket, amelyek segítségével képet alkothatunk a község fejlődéséről, a tisztségviselők változásairól. Minden jegyzőkönyv tartalmazza a hivatalban lévő bíró, jegyző és a tanácsnok(ok) hiteles aláírását. Különös értéke a jegyzőkönyveket tartalmazó könyvnek, hogy az első oldalon közli a bírói és jegyzői eskü magyar és a „zsidó esküdt eskütétele” német nyelvű szövegét.

A most megtalált jegyzőkönyvek szövegét — feldolgozás után — külön nyomatként közreadjuk, ebben a számunkban szemelvényeket közlünk ezekből.

Érdekességgént felhívjuk a figyelmet az 1844. január 21-én készült XV. ülés jegyzőkönyvére, mely először használja az Újpest elnevezést.

I. Ülés.

Az 1840. évi Április hó 5. napján Tékénsees Nemes György
vármegyei helytartója Tékénsees Főbíró Uradalomban
helytartotta Szabad Új-Megyeri gyarmaton Tékénsees
Sándor Király Uradalmi Inceptor. Ma előtűlt az a
látás az átkes gyarmati lakosok a Szervőz Szabóval
III. Ölt. Szabóra értemben Kőgyűlési sásvan
Tékénsees Sándor Uradalmi Ügyész Ma
már az Ur. Quissak fent sásva jelentéseben sár,
gyarmatát alá vették:

Ma Telavaparató is kihirdet-
tetett az alaj Szervőz
Szabóval Kőgyűlési.

2^a Melynek I^o Birt. 3^a Sza.
 káprása, a lakosok ál-
 tal azon épr. veszt
 séget, hogy azon jónak
 világnak nem foglaltak.
 mely a Birt. és Pálmak
 onirip. Birtok egyenként
 minden káprák birtok
 mai lakosok az ország
 általi engedély, mely
 mely mind ehhezig ál-
 talis szabadon gyakorol
 saktak. —

Mely pont a III^a Birt. 3^a Sza.
 káprák Birt. alatt. Melyek je-
 lent az ország által aly-
 formán magfajánlatok.
 hogy a Birt. és Pálmak. mely
 az szabadon gyakorolata egy-
 sag deuleinek meg vizsgálják minden nehézség nélkül ephörülhet.

9^a Melyek a Birt. és Pálmak. melyek
 pártok, hogy a Birt. és Pálmak.
 fajtájukon meg más telekessé-
 ismételték, és az fajták
 nélkül a Birt. és Pálmak. ajándék.

Mely díjazás ajándék a Birt. és
 lakosokkal közösen foglalt.
 saktak. — Köt. Birt. és Pálmak.
 April 5^a 1840.

Lovány Károly. Birt. és Pálmak.
 Lajos. Birt. és Pálmak.

Holló József.
 József.

XV Miss

Spör Hon inditvány tette a
lakóit azzal, ha vallyan az új
Közpól kért, intett körölet,
szabamindien két birtokos gyalo.
valkapa i - nagy vagy azok iser
eg minny körölet köze fori.
Kaphat.

4. A körök nagyobb részei láthatóak az
 ház alaprajzán, mely, mint látni
 fogjuk 1844-ben épült. Az épület
 nagyjából kör alakú. Blum és
 ...

Yper A'hi retett. ad' hiferp' Bly maddal ephorlendo, minn
Slöbbi ephorlendo

Ködd mint folyó
folyórette funderay sandor
v. adrián

Burg Károly
Gondosági Tanácsuk

Sarkas István

Bernhard
Grafen

Markovits Janos Tanácsnok

Ugró Gyula:*

Az újpesti vágóhíd (1884-1930)

Az 1884-ik év november hó 1-jéig Újpesten közvágóhíd nem volt és így a mészárosok, valamint a többi húselárusítók is az állatokat az egyes házakban lévő vágóhelyeken vágták, a lakosság pedig kisebb állatokat tetszés szerint ott vágott, ahol akart. Ezen nem csak közegészségügyi és köztisztasági, hanem városgazdasági szempontból is igen hátrányos állapot megváltoztatása végett az 1883-ik év végén a község előljárásgának javaslatára a képviselőtestület elhatározta, hogy a Duna-parton vásárlandó területen a vágóhidat megépítteti. Az előkészítésére bizottságot küld ki, melynek feladatává teszi, hogy a vágóhíd telkét a képviselőtestület utólagos jóváhagyása mellett vegye meg, az építési terveket készíttesse el s arra nézve szakértőket is hallgasson meg, az építésre pedig pályázati árlejtést hirdessen és a legmegfelelőbbnek talált ajánlkozóval az építési szerződést kösse meg.

A bizottság csakhamar elkészült minden reá bízott teendővel és jelentette, hogy a Váci országút felső részén a vágóhíd felépítésére alkalmas háztelket talált, melyen két szobából álló épület is van, hogy továbbá a tulajdonossal a vételárra nézve 1200 forintban állapodott meg.

A képviselőtestület a jelentést tudomásul vette és a vágóhíd építésére a bizottságot teljhatalommal ruházta fel. Ennek folytán Bachman Károllyal 3149 ft. vállalati összeg erejéig az építési szerződést megkötötte. Az alispán mérnöki szakközegét felülvizsgálás végett a helyszínére kiküldte, aki is még 302 ft-os többletmunkát rendelt el és így a vágóhíd felépítése 4652 ft.-ba került a községnek.

A munkálatok igen serényen haladtak, s a vágóhíd már 1884 évi november 1-ső napján rendeltetésének át is adatott. A vágóhíd területe

azonban igen mély fekvésű volt s így azt fel kellett tölteni, ami 673 ft-ba került, de csak azért, mert az ahhoz szükséges nagyobb mennyiségű földet Kaprinay Gábor uradalmi jószágigazgató a községnek ingyen rendelkezésére bocsájtotta.

A községi vágóhíd üzembe helyezése következtében Ladányi Sámuel községi állatorvos, kinek addigi évi fizetése 100 ft. volt, kérte hogy miután a működési köre tetemesen megszaporodott, fizetése emeltessék, ami meg is történt.

Ezen vágóhídnak rendkívül nagy hátránya volt az, hogy az a sertésvágásra nem volt berendezkedve, és így a hentesek tovább is otthon vágtak, ami közegészségügyi szempontból igen aggályos volt, mert az állatorvos bárminő lelkiismeretességgel igyekezett is ellátni hivatását, Újpest nagy területe s a hentesek nagy száma miatt ennek mégsem felelhetett meg tökéletesen.

Közben a Temesvároton tartott városi kongresszuson részt vett polgármester arról szerzett tudomást, hogy az ott pár év előtt megnyílt vágóhídon egy év alatt 300 drb. emberi élvezetre veszedelmes sertés koboztatott el, mely szigorú vizsgálat Újpesten pedig hiányzott. Ez készítette arra, hogy az 1908-ik évben modern vágóhíd építésére tegyen javaslatot a képviselőtestületnek, amire a városi képviselőtestület 235 kgy. 1908 számú határozatában kimondotta azt, hogy a kor igényének megfelelő új modern közvágóhidat, Hegedüs Ármin és Böhm Henrik műépítészek tervei alapján az e célra már megvett Fries féle telepen felépítteti és a költségek fedezetére amortizáció útján törlesztendő kölcsönt vesz fel. Ezen határozatot a vármegye törvényhatósági bizottsága 1040 kgy. 1909 számú határozatával hagyta jóvá.

* A szerző (1865-1949) Újpest város első polgármestere volt. A most közölt cikk az Újpest monográfiában jelent meg 1932-ben.

Ezen jóváhagyás után a közbárhíd építési és felszerelési munkálataira a versenytárgyalás már az 1910. évi február hó 21-én megtartott, s minthogy minden tekintetben az kielégítő eredménnyel is járt: ennél fogva a képviselőtestület 1910. évi március 8-án tartott rendkívüli közgyűlés 6693 kig. 147 kgy. számú véghatározatával a magasépítési munkálatokat 367.968 K 66 fill. végösszeggel Schreiber Gyula újpesti vállalkozónak, a gépészeti berendezést pedig 198.022 K. 81 fill. végösszeggel a Danubius Hajó- és Gépgyár Rt.-nek adta vállalatba. A képviselőtestületnek ezt a véghatározatát és az ennek alapján kötött vállalati szerződéseket Pest vármegye törvényhatósága 1910. évi június hó 13-án 10027 kig. 1141 kgy szám alatt kelt határozatával jóváhagyta. A közbárhíd tervei a közszállítási szabályrendelet értelmében műszaki felülbírálnak céljából a m. kir. földművelésügyi miniszterhez is felterjesztettek, aki azokhoz 92022/III. 1. számú leiratával hozzájárult.

A közbárhíd építési munkálatai a képviselőtestületi határozat meghozatala után nyomban megkezdettek, úgy hogy 1911 évi végéig az építkezés teljes befejezést is nyert.

A közbárhíd leírása és ismertetése a következő:

A Megyeri útból elágazó széles kocsitágas, bolthajtásos három kocsiibjárásos kapuhoz vezet. A jobb oldaliban a kocsimérleg van, kétoldalt pedig kisebb ajtók a gyalogjárók számára.

A kapubejárótól balra van az igazgató és az állatorvos földszintes lakóépülete, jobbról a vágóhídi egyéb alkalmazottak emeletes lakóhelyisége megfelelő mellékhelyiségekkel.

A vágóhíd pavilon rendszerű, a főbejárattal szemben az irodaépület, ettől balra a marhavágóhíd. és a marhaistállók, jobbról a sertés-vágóhíd és sertésólak helyeztek el.

A vágócsarnok és iroda épület mögött terül el a hűtőcsarnok, melyet a vágóépületekkel fedett átjáró köt össze. A hűtőcsarnokkal közös épületben van a gépház, a kazánház stb.

A ló-vágóhíd, a pároló, a szalonnahűtő és a sertés-vágóhíd toldalék-épületben vannak. Az 1928-ik évben a ló-vágóhíd átépítették s ugyanakkor a

lőhúst feldolgozó műhely is megfelelő új gépekkel szereltetett fel.

A telek bal oldali hátsó sarkában fekszik a trágyaház és az egészségügyi vágóhíd.

A telek hátsó részében van bevezetve a vasúti vágány két rakodóval, közvetlenül csatlakozással a BUR. vasút pályatestéhez.

A főközlekedő utak keramit burkolásúak és elrendezésük a forgalom gyors lebonyolítását megkönnyítik.

A vágóépületek belső berendezése nagy gonddal történt, hogy azáltal a húsiparosok munkája lehetőleg megkönnyíttessék.

A marhavágóhíd 22 méter hosszú és 17 méter széles. A közepén kettős oszlopsor vonul végig, négy méter széles közlekedési folyosót képezve. A csarnok háromnegyed részét a nagymarha-vágó, egynegyed részét az aprómarha-vágó foglalja. Nagymarha-vágásra összesen 11 vágóhely áll rendelkezésre. Az egyes vágóhelyek berendezése a következő: 11 lekötő gyűrű a földbe ágyazva, 1 biztonsági felvonó 1250 kgr. teherbírással, 1 önfeszítő rénfa, mellyel a nagyobb marhatestrészek automatikus átakasztása történik a futómacskára, — továbbá 1 sor fogas tartóvas ónozott fogakkal, a kisebb részek számára. Minden oszlopon ezen kívül fogaskoszorú van. Az aprómarha-vágóhídnak 3 vágóhelye van, mely összesen 40 fm. horogtartó U-vassal szereltetett fel. Az állatok szállítására itt megfelelő targoncák állnak rendelkezésre.

A magaspálya egyvágányú és az minden vágóhelyhez vezet, a folyosón kettős kitérő vágánnyal, úgy hogy közlekedés akadálytalanul lebonyolítható. A kijáró ajtó előtt van beiktatva a magaspálya-mérleg, melynek mérőszekrénye a fal mellett helyeztetett el.

A bélmosó közvetlenül a vágócsarnokból nyílik. Felszerelése 16 bélmosó edényből és 16 béltisztító asztalkából áll a fal mentén felszerelve. Minden asztalkán 5-5 horog van a belsőrészek felakasztására. Azonkívül van 2 pacalforrázó kád, melyek közül az egyik válaszfal által 4 részre van osztva, a másik pedig 4 darab kiemelhető vederrel van ellátva. A páramentesítés ventilátorral történik,

amennyiben a párák a forrázó kádak kettős köpenyén át elszívódnak. A felszerelés kiegészítéséül egy munkaasztal szolgál.

A marhavágóhídon ezen kívül van még az izraelita hitközség külön metszőszobája is.

A vágóhíd padlója keramittéglákkal van burkolva, a közepéről a két oldalfal felé eséssel, hol folyóka vonul végig, megfelelően elhelyezett csatornaszemekkel. A falak körös-körül 2 méter magasságig betonsimítással láttattak el.

A világítás egyrészt a két oldalt lévő ablakokkal, részint a tető kiemelhető részében elhelyezett felülvilágítókkal történik. Szellőztetésére pedig a tetőn elhelyezett 4 Huberth féle ventiláció szerkezet szolgál.

Vízszolgáltatás céljára az oszlopoknál és a falak mellett lévő tömlők szolgálnak, melyek mellett kiöntő kagylók vannak.

A vágóhídtól balra és attól elválasztva van az 5,2 méter széles marhaistálló, mely 3 részből áll, egy aprómarha-istállóból, 44 m² alapterülettel, két nagymarha-istálló, összesen 176 m² alapterülettel. Az elhelyezhető állatok száma: nagymarha 50 db., aprómarha 40 db.

A sertésvágóhíd 4 részből áll:

Sertésólak 10 db., vasbetonból készült rekesz, terelőajtókkal, minden rekeszben megfelelő betonból készült vályúkkal. A rekeszek padlózata mélyített betonrétegből és e fölé helyezett homokrétegből áll. Az összes rekeszek fölött egy vasszerkezetű tetőzet van. Vízről mindenütt bőségesen gondoskodás történt. A sertésólakból közvetlenül a két szűrő felé lejtősen emelkedik a terelőfolyosó. Minden szűrőhely előtt 2-2 váróakol van tolóajtókkal a szűrőhely felé. A szűrőhelyekről a leölt sertések fordítható ajtóval a forrázó kádba süllyeszthetők, ahonnan villanyrendszerű kiemelővel a kopasztó asztalokra fordíthatók. A forrázó kádak szintén ventilátor segítségével páramentesítetnek.

A kopasztó-asztalokról a sertések gyorselő csigasorral ellátott futómacskák segítségével a munkateremben elhelyezett horogtartóhoz vitetnek. E célból a magaspálya minden kopasztó asztal fölött elhalad, épp úgy minden fogastartó mellett is. A

magaspálya megfelelő kitérőkkel van ellátva, hogy a közlekedés akadály nélkül történhessen. A kijáró ajtó előtt egy magaspálya-mérleg szereltetett fel.

A fogastartó vasak, összesen 100 folyóméter részint a falra részint az oszlopokra szereltettek, a szilárd fogakon kívül lapos vason tolható kisebb fogak is vannak, melyek a felső részek felakasztására szolgálnak.

A fogasokon feldolgozott sertések a magaspályán 4 ágú horoggal ellátott hússzállítók segítségével jutnak át az előhűtőbe.

A munkateremből közvetlenül nyílik ismét a sertésbél-mosó, melynek felszerelése azonos a marhabél-mosóval, csak a pacalfőző üstök hiányoznak.

A vágóhíd padlója itt is keramit téglával burkolt, a két oldalfal felé eséssel és folyókéval, a falak pedig 2 méter magasságig cementsimítással vannak ellátva. Világítás, vízellátás és szellőztetés azonos a marhavágóhíddal.

A vágóhidakról a magaspálya egy fedett átjárón át az előhűtőbe, két külön elágazás pedig az előhűtő mellett két oldalt létesített fedett rakodóhoz vezet, hol a húsnak közvetlenül a kocsikra való átrakása történhetik.

Az előhűtő 250 m² alapterületű és 5 m magas és fel van szerelve a sertések számára fenntartott helyen 64 folyóméter fogastartó vasfogakkal. A marhák számára fenntartott helyen szintén 64 folyóméter fogastartó van felszerelve, a magaspálya minden két fogassor közé vezet, és a hús kézi erő nélkül való átakasztására egy-egy külön emelődaru szolgál. Az előhűtőből két nyílású széles ajtón keresztül jutunk be a hűtőbe melynek alapterülete 380 m², magassága 3,2 méter. A hűtő 50 húscellára van felosztva, melyek közül 42 db. egyenként 3 m², 6 darab 4 m², 2 db. 6 m² alapterületű. A húsrekeszek váza fazonvasból, csigákon mozgó zárható ajtókkal készült, a válaszfalak pedig gömbölyű vasrácsokkal és rekeszekben felülről erős sodronyfonal tető van.

Minden rekesz fel van szerelve 2-2 sor szilárd fogassal és egy sor tolható fogassal, úgy hogy a terület kihasználása lehetőleg legelőnyösebben eszközölhető.

Az egész hűtőhelyiség a hidegveszteségek csökkentése céljából megfelelő vastagságú parafakővel szigeteltetett, a parafát 8 cm vastag előfalazás védi a külső behatások ellen. A falak 2 m magasságig fehér fayence lapokkal burkoltattak.

A hűtők padlója betonból készült, mely 2 gyűjtőakna felé erős esésű, hogy a tisztításnál a víz könnyen az aknába juthasson. A hűtők világítása felülről történik, három homályos üveggel és parafa szigeteléssel. Az előhűtőben azonkívül üvegtégla-ablakok is vannak. Az előhűtőkön dupla kétszárnyú ajtók vannak, az egyik vasból, másik fából, 10 cm parafabéléssel. Szintén fából parafabéléssel készültek az előhűtőből a hűtőbe vezető ajtók.

A pároló Beckner Ulmann rendszerű sterilizátorral (350 gr befogadóképességgel) 1 fogasztartóval és egy munkaasztallal van felszerelve. A pároló automatikus szabályozású és garantált veszteség: sertéshúsnál 26 százalék, marhahúsnál 12,4 százalék.

A különbejáratú szalonnahűtő 35 m² alapterületű parafakővel van burkolva. A hűtés sósvízcsövekkel történik, melyek a mennyezetre vannak függesztve.

A telek bal oldali sarkában van a trágyaház, mely a kényszervágóhíddal és gyanús állatok istállójával közös. Lejtő vezet a trágyaház kiürítő helyiségébe, hol 4 tölcser van elhelyezve, melyekbe a belek és bendők tartalma kiüríthető. A két trágyakocsi az alsó térben áll, ahol azok minden külön kezelés nélkül is megtelnek.

A kényszervágóhíd egy felvonóval, rénvassal, egy sor fogasztartóval, egy bélmosó edénnyel, és egy asztalkával van felszerelve, azonkívül van még melegvíz-előállító készülék az esetleges sertéskopasztások céljaira is.

A gyanús állatok istállója a többi istállóhoz hasonló berendezésű és 5 állat befogadására szolgál.

A két vágócsarnok között van az irodaépület, melyben a következő helyiségek vannak:

Az előtérbe nyílik a portásfülkéje, azután a pénztárszoba, valamint a könyvelőség. Az igazgató

és egy állatorvos-szoba, a laboratórium helyiség egy tágas előtérből nyílik. Mindezen helyiségek vízvezetékkel összekötött fayence mosdókkal vannak felszerelve. Van azonkívül egy különbejáratú mesterszoba mosdófülkével, egy legényszoba megfelelő számú ruhaszekrénnel. A mosdószoba 10 drb. mosdófelszereléssel és 1 fürdőhelyiség 4 drb. zuhanyfürdővel és kád-fürdővel is fel van szerelve. A fürdőhelyiségben meleg és hideg vízvezeték van. Ezen épület leghátulsó részében vannak a mellékhelyiségek.

A főépülettel összeépített helyiségekben van a gépberendezés és pedig:

A léghűtő helyiségben a léghűtő 55.000 kalória óránkénti hideg teljesítménnyel maximális napi 20 órás üzemmel, képes az előhűtőt állandóan +20 Celsius-fokon tartani. A léghűtőn tárcsás hűtőfelület van, melyen a léghűtő alsó részében lehűtött sósvízoldat végigfolyik, egy felső elosztó szerkezettel megfelelően elosztva. A hűtő felületek könnyen kiemelhetők és tisztíthatók. A levegőt ventilátor hajtja át a léghűtőn és a hideg sóoldattal való érintkezés következtében lehűl. A sósvíznek a lemezekhez való tapadása megakadályozza azt, hogy a sósvízcseppek áthatolhassanak a hűtőbe, óvatosságból ugyan még egy elválasztó szerkezet is be van iktatva.

A levegő elosztása a hűtőkben facsövekkel történik, melyek megfelelő szabályozó tolattyúkkal vannak ellátva. A friss külső levegő külön elágazáson szívatik be, van azonkívül egy elektromos ventilátor, mely a téli szellőztetésre szolgál, a kívülről beszívott levegő egy gőzfűtőtest segítségével felmelegíthető.

A jéggyár 60 métermázsa napi termelésre van berendezve. A jégcsúszda alatti rész jégraktárnak van kiképezve, mely egy napi termelés befogadására alkalmas.

A hideg előállításához 2 darab ammóniák rendszerű kompresszor szolgál, egyenként 90.000 kalória óránkénti teljesítménnyel, melyek közül egy is elegendő a teljes üzemhez, a másik tartalékkul szolgál. Az ammóniák cseppfolyósítására szolgáló permetezett kondenzátor a

jéggyár feletti tetőn van elhelyezve, a napsugarak ellen zsalszerkezettel védve.

A vízszolgáltatáshoz 2 szivattyú szereltetett fel, egyenként 30 óránkénti szállítóképességgel, melyek közül egyik transzmisszió hajtású, a másik pedig gőzszivattyús és a téli üzemhez szolgál. Az összes vízmennyiség a műhely fölött elhelyezett 14 m magasságban lévő 50 m³ űrtartalmú betonból készült víztartályba nyomatik és az innét oszlik el az összes fogyasztási helyekre. A vízmedence kör alakú és körülfogja a kéményt is. Befagyás ellen parafakő szigeteléssel van védve. A vizet részben a gépház előtt elhelyezett kútrészben a városi vízvezeték szolgáltatja. A víztoronyból elágazik zárt körvezeték gyanánt kiképzett külön vezeték, melybe a gőzszivattyú nyomás fokozása céljából közvetlenül is dolgozhatik, ami tűzvédelmi szempontból fontos.

A telep hajtóerejét egy 80 HP Compound kondenzációs gőzgép szolgáltatja, melynek magasság nyomású hengere Radanovics féle szelepes, alacsony nyomású hengere pedig tolattyús vezérmű.

A gőzgéphez és vágóhídi üzemhez szükséges gőzt 3 drb. egyenként 30 m² fűtőfelületű Cornwall rendszerű gőzkazán állítja elő, melyek közül egy állandóan tartalékban van.

A kazánház mellett a tágas szénkamra van. A vágóhídi szennyvizek egy külön csatornával közvetlenül a Dunába vezetnek, miáltal a külön szennyvízderítő-szerkezet felállítása fölöslegessé vált. Az összes csatornaszervek a célnak megfelelően készültek külön kiemelhető kosárral, hogy könnyen tisztíthatók legyenek és szilárd részeknek a csatornába való jutását megakadályozzák.

Az 1929-ik évben ugyancsak a közvágóhídon sertéspörkölő helyiséget is létesítettek, ahol a leszúrt sertések szalmapörköléses még a legnagyobb viharban is veszély nélkül, történhetik

A vágóhíd-munkálatokért a leszámolás szerint 873.887 K járt, és így az építési munkálatokra felvett 960.000 koronából 86.113 korona maradt a város rendelkezésére, mely összegből 7.000 korona az utólag megrendelt vízlágyító készülék

árának kifizetésére, továbbá Hegedűs Ármin és Böhm Henrik megbízott művezető építésznek a belügyminiszter által megállapított 36.642 K 85 fill. munkadíjára fordítottatott és így a felvett kölcsönből 42.470 K 15 fillér megmaradt.

Az újvágóhíd üzembe helyezése előtt a mészárosok sehog sem akartak megbarátkozni az új vágási móddal, amelynél az emberi erőt a gépek munkája váltotta fel. Hogy ezen bizonytalan állapotnak vége vetessék a mesterek elhatározták, hogy az új rendszert Fiumében fogják tanulmányozni, ahol már régebb idő óta az új vágóhídi rendszerrel teljesen azonos vágatási üzem van. A helyszínre a küldöttséggel leutazott a polgármester is. Fiumében a vágóhídi igazgató és az ottani mészárosmesterek teljesen meggyőzték az újpestieket az új rendszer kiváló előnyeiről, s ennek a következtében itt is a legszebb rendben indult meg az új vágási rend.

Az új vágóhídi üzem akadálytalan megindításában nagy érdeme volt Ladányi Zsigmond vágóhídi igazgatónak is, aki kiváló szaktudással és páratlan szorgalommal nemcsak a kezdet minden nehézségét igyekezett elhárítani, hanem a vágóhíd fejlesztésére és jóvedelmének fokozására időt és fáradságot nem kímélve mindig szolgálatkészen állott. Az ő halála óta méltó utóda a vágóhíd igazgatói tisztségben Gömöri Vilmos, akinek egy húsvizsgáló állatorvos, egy vágóhídi felügyelő, egy járlatkezelő és egy forgalmi adótisztviselő segíti nehéz hivatását akadálytalanul ellátni. A vágóhídon azonkívül a húsbélyegző altiszt, egy portás és egy éjjeliőr, 7 hentessegéd, 3 napszámos és egy takarítónő szolgál állandóan.

A marhavágóhídon a feldolgozást 3 pacalos mester, 12 segéddel végzi.

A vágóhídi húsvizsgáló állatorvosok voltak.

Kraxner Oszkár 1920. évig,

Molnár Béla 1920-1922. évig,

Valentini Ferenc 1922-1927. évig,

Istvánffy Ernő 1927 óta.

A vágóhíd üzembe helyezésétől fogva az ott levágott állatok számát az alábbi táblázat tünteti fel.

Levágott állatok:

Év	Marha	Borjú	Barany juh és kecske	Seres és malac	Ló és csikó	Összesen
1909						
1910						
1911						
1912	6537	2856	836	18927	348	29504
1913	7846	3217	1394	19914	367	32738
1914	4042	3661	726	20886	383	29698
1915	7784	904	850	12280	625	22443
1916	590	646	968	7621	646	10871
1917	2169	918	990	4817	1230	9624
1918	2423	1204	1022	1803	990	7442
1919	2472	1726	5944	805	906	11853
1920	959	835	120	3074	462	5450
1921	3699	1566	192	7075	580	13112
1922	4442	2527	1219	9314	890	14392
1923	2383	1892	253	8307	1018	13853
1924	1966	1742	363	9178	586	13835
1925	2473	2735	369	12779	385	18741
1926	2569	2990	2240	14738	441	22978
1927	2946	2539	1011	17348	560	24404
1928	2814	3388	993	18739	668	26302
1929	3032	3668	1052	20252	600	28604
1930	2610	3346	1221	20125	459	27761
Összesen	63756	42360	22763	222482	12244	368605

ÁLLATEGÉSZSÉGÜGY

Az állategészségügyi szolgálatot Újpest rendezett tanácsú várossá való átalakulásától az 1920-ik év végéig Valentini Ottó m. kir. állategészségügyi főfelügyelő, majd pedig az említett időtől fogva Friedmann Mór m. kir. fő-állatorvos vezeti. Az ő útmutatása szerint készült el 1924-ik évben a vágóhíd mellett a törvényes követelményeknek mindenben megfelelő állatvásártér.

Az állatvásár és a szénatér Újpesten legelőször a Szt. István tér Templom utca felől eső sarkában volt, ahonnan a Ferenc József térre helyeztetett át, amiért is azt a teret mostani elnevezése előtt hosszabb ideig csak szénatérnek nevezték.

A szénapiac és állatvásár sehogy sem illett a rohamosan fejlődő község közepén lévő Ferenc József térre, miért is az 1905. évben a képviselőtestület kimondotta, hogy a Földessy féle telkek parcellázása alkalmából a község tulajdonába jutott terület megnagyobbítására és az egésznek állatvásártér céljaira való felhasználására az Újpesti kereskedelmi és iparbanktól megveszi az újpesti 2170 sz. tkvi betétben 3441/2 hr. sz. a. újpesti 2171 sz. tkvi betétben 3441/1 hr. sz. a. végre az újpesti 2172 sz. tkvi betétben 3440/27 helyrajzi számok alatt felvett s mintegy 1220 négyszöglet kitevő három ingatlant, vagyis a mai Erzsébet tér egy részét, négyszögölenként 20 korona egységárban.

A vármegyei törvényhatóság az állatvásártér céljaira szolgáló ezen ingatlanvételre vonatkozó szerződést az 1906-ik évben jóváhagyta s így az 1906. évi augusztus hó 27-én a községi képviselőtestület utasítja az előjáróságot, hogy az állatvásártér a Ferenc József térről az Erzsébet térre helyezze át. A szénapiac azonban tovább is a helyén maradt, míg végre az 1910-ik évben az is ide helyeztetett át, ahonnan aztán mind a két vásár az 1925-ik évben a vágóhíd mellé került. A heti vásárookra felhajtott állatok számáról a következő kimutatás szolgáltat adatokat:

Kimutatás az állatvásár forgalmáról

Év-szám	Felhajtott sertések	Eladott sertések	Felhajtott kecskék	Eladott kecskék
	s z á m a	s z á m a	s z á m a	s z á m a
1923	14859	8245	31	19
1924	13615	8067	48	24
1925	14541	8133	35	27
1926	12356	6717	36	17
1927	10783	5641	24	18
1928	11468	6026	21	17
1929	8210	3872	40	20
1930	9687	4525	25	8

Az állategészségügy pontos ellátása szempontjából Újpest évenként megtartott állatszámítások

eredményei a következő táblában foglaltatnak:

Év- szám	Az állat megnevezése					Összes
	ló	szarvas- marha	sertés	juh	kecske	
	s z á m a					
1895	588	421	573	22	144	1698
1908	540	132	1262	14	75	2023
1914	664	24	517		118	1323
1915	454	69	130		56	709
1917	393	40	1225		310	1968
1918	520	26	773		166	1485
1919	548	32	2400		387	3376
1920	400	20	777		206	1903
1921	495	48	2230		256	3029
1922	539	76	1734		312	2661
1923	444	296	1279	68	289	2376
1924	428	316	1469	96	214	2523
1925	448	286	1930	121	269	3034
1926	466	305	1419	203	204	2597
1927	555	307	1290	203	135	2490
1928	479	271	1136	220	109	2215
1929	478	250	398		54	1180
1930	454	216	653	300	39	1662
Össz.	8893	3135	22154	1247	3343	38772

üzlet engedélyezését a hatóság támogatni nem fogja.”

A gyepmesteri telep ezután fel is állítottatott a gyáli tó területén, ahonnan azonban azt az uradalom később eltávolította, s ekkor a Baross és Attila utcák között lévő városi telekre telepített. Ez a terület sehoggy sem volt alkalmas e célra, azonkívül ott az elhullott állatok elföldelésére már egy talpalatnyi terület sem volt. A felettes hatóságok tehát folyton sürgetik e kérdés megoldását s bár a hatóság is mindent megkísérelt, azonban évtizedeken át minden terv dugába dőlt, ami akár hullaégető felállítására, akár megfelelő terület megszerzésére irányult.

Végre az 1927-ik évben mégis megépült az új állategészségügyi telep és az állatihulladék-égető kemence a Gyáli tó területén, amely rendelte-

Az 1920-1930-ik évekről szóló állategészségügyi adatok a következők:

Év	Ragadós betegségek és az abban elhullott állatok neme s száma							Egyéb betegségekben elhullott állatok száma				
	Veszélyesség	Veszélygynus és kóbor eb és macska kiirtott	Léptene	Ragadós száj- és körömfájás	Takonykór	Rühesség	Orbánc pestis	ló	marha	sertés	kecske	eb
1920	2	317			2	1		41				
1921	5	284		2		23	40	48	2	4	3	
1922	17	368		1		7	2	80	3	5		4
1923	10	241				7	8	22	2	4	1	8
1924		421	1			17	2	15	1	8		
1925	17	579			1		31	17	1	21		
1926	9	290	2			3	22	17	1			
1927	22	644	1	1	3		1	16	1	1	1	
1928	21	346			1	17	2	23	2	10		3
1929	10	474		3			5	21	3	3		2
1930	24	710					37	21	2	17		
Összesen	146	4674	4	7	7	75	150	260	18	73	5	17

Az állategészségügyi szolgálat ellátása végett a gyepmesteri telep létesítése is állandóan nagy gondot okozott Újpesten, mert megfelelő terület hiányában a kérdés megoldása súlyos feladat elé állította minduntalan a hatóságot.

Így olvassuk az 1874-ik évi egyik képviselőtestületi ülés jegyzőkönyvében, hogy a gyepmesteri ipar gyakorlási jogosítványt nyert Kozarek Ferenc támogatást kér a hatóságtól, mire az azt határozta, hogy „kérelmének csak annyiban adható hely, hogy mindaddig míg kötelességének megfelel más ily

tésének minden tekintetben meg is felel. Az állategészségügyi telepen az ebek megfigyelésére higiénikus és állatvédelmi szempontoknak megfelelő helyiségek építettek, úgyszintén van ott megfelelő boncterem is. A telep víz és csatornázással láttatott el és az állatorvosok részére külön iroda, a személyzet részére pedig lakás építetett. Ezen modern állategészségügyi telep Friedmann Mór főállatorvos útmutatása és Wolf Géza városi építész tervei szerint készült.

Dr. Friedman Dénes:*

Az újpesti dr. Venetianer Lajos Izraelita Közművelődési Egyesület története (1897-1937)

Bevezetés

40 éves magyar zsidó kultúregyesület. Csodálatosan igaz megállapítás. Négy évtizedes megszakítás nélküli múltra tekint vissza és így a fennálló magyar zsidó kulturális alakulatok között szinte a legrégebbi múlt az övé. Most, amikor a dr. Venetianer Lajos nevét viselő Újpesti Izraelita Közművelődési Egyesület fennállásának négy évtizedes fordulójához érkezik el, szükségesnek mutatkozik lelkiekben és szellemiekben egyaránt, hogy e sajátos alakulatnak történetét megírjuk oly módon, hogy abból a speciális helyi kultúrájú alakulatnak meggyőző képét nyerje az olvasó.

E bevezetés foglalja még magában a fenti célkitűzésen kívül gondolatmenetünknek alábbi sorát. Szólunk bevezetőleg a hitközség kulturális életéről, Venetianer elgondolásáról és alakításáról és a speciális újpesti viszonyokról. Majd a legényegylet csütörtöki összejöveteleinek, a kultúrkörre való átalakulásnak és forradalmi kornak története következik és mint történelmi kuriózum felsorolása mindannak, ami Venetianerről van elnevezve Újpesten. Külön részt szentelünk a tisztikar, az előadások, a művészek, a közönség, a zárószó jellemzésének. Targyaljuk továbbá a hitközséghez és az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesülethez való viszonyunkat, valamint a helybeli előadói gárda kialakítását. Végül a jelenben való különböző irányú működési területekről szándékozunk beszámolni: a

Venetianer serlegről és vacsorákról, az emlék- és serlegbeszédekről, az inasokról, a főiskolai segélyekről, ifjúsági csoportunkról, (irodalmi bizottságunkról), a tíz filléres belépőről, a jövedelmi forrásokról és kiadásokról, a vitaestekről, végül pedig terveinkről és feladatunkról.

A hitközség kulturális élete

A hitközség feladatait legáltalában az atyák mondásaiból ismert három világfenntartó oszlop fejezi ki: Tóra, Istenszolgálat, Karitatív munka. A világhistóriai legújabb kor új szellemkörének ereje minden régít megváltoztatott, kibővített, módosított. Nem hagyta érintetlenül még ezt a mi tudásunkat sem. Iskolaügy, kultuszügy és karitászmellé odakívánkozik speciális értelemben vett kultúrmunka is. Manapság a zsidó közösség egybefogó gondolatának magasztos eszméjét nem csupán az iskolákon, a templomon és a jótékony-ságon keresztül nyújtjuk az egyénnek, hanem ugyanezt a célt szolgálják a mindinkább fejlődésnek induló korporációk, főleg a kulturális irányzatúak. Így lesz a kultúrmunka eminens hitközségi feladattá és érdeké és ha gyakorlása és művelése esetleg külön korporációban megy is végbe, valójában csak egy átvállalt szerepről van szó, amelyet végeredményben vagy a gyülekezet teljességét megjelenítő hitközségi szervezet, vagy pedig az ennek patronátusa alatt működő kulturális alakulat visz végbe. E tekintetben az ország

* A szerző (1903-1945) újpesti főrabbi volt az 1927-1944 közötti időben. Jelentős irodalmi és teológiai tevékenységet fejtett ki. A most közölt dolgozata 1937-ben Újpesten jelent meg.

zsidó gyülekezetei két csoportra oszthatók. Olyanok, amelyek önállóan teljesítik a kultúrfeladatokat és olyanok, amelyeknek nevében ezt átruházott joggal más korporációk végzik. Az újpesti zsidó gyülekezet ebbe a második kategóriába tartozik, ahol a mi négy évtizedes egyesületünk munkája foglalja magába e fent taglalt feladatokat és így ennek a históriának megírása egyszersmind előképes példája lehet az olyan felekezeti közösség életének, ahol ennek ellátása külön korporációra van bízva.

Venetianer elgondolása és alakítása

A magyar Millennium éve az újpesti zsidó életben fölösen jelentős szám. Ekkor választják meg és installálják a gyülekezet főrabbi-székebe dr. Venetianer Lajost, akkori lugosi rabbit, rabbiképzőnk egykori jeles növendékét, később tanárát és vezérlőbizottsági tagját. Nyilvánvalóan kész kulturális programmal jött. Hiszen így nevelkedtünk. Ő még a nagy trias lábánál; Bacher, Bloch és Kaufmann voltak a mesterei. Alig, hogy elülnek a választás, a bevonulás, a kezdeti elhelyezkedés izgalmai és nehézségei a kulturális program megvalósításába is belekezd, hivatalos és sokrétű papi teendőinek szorgos végzésén felül. Aki ismerte őt, lelke világát és szellemképét tüzetesen, az tanúsíthatja, hogy mai állapotunknak és sokféle működési irányunknak elgondolásait és eredményeit, dióhéjban már magában hordozta, de egy negyedszázad alatt az asszimilációs törekvések fénykorában nem tudta mindezt életre hívni, megvalósítani és így sok tekintetben a kegyelet és hűséges utókornak jutott az a szerep, hogy ezt az ő nevével és szellemében befejezze. A szerény kezdet első esztendeje 1897-re nyúlik vissza. Ebben az iparos és munkás városban egy új pap összegyűjti a tömeg-réteg ifjúságát és bennük meg általuk alapozza meg azt a közművelődési egyesületet, amely ma négy évtizedes múlta tekint vissza és széles jelenében szerény kezdetét alig lehet felismerni. Venetianer munkája tudatosan és fokozatosan halad előre. 26 évi

működésének minden esztendeje hozott újat és jelentett haladást, mikor éltének ezt az ő helyét is halálával elhagyni kényszerült, joggal mondhatta: „szerény a te kezdeted, de felette nagy lészen a jövőd”. A létesülésnél közrejátszott a XIII. Leó inagurálta korabeli mozgalom is s így kezdetben nemcsak zsidó témák dolgoztattak fel.

Speciális újpesti viszonyok

Minden kulturális korporációt a lokális viszonyoknak megfelelően kell kialakítani. A kultúra egyetemleges jelenség, miként a testi tápanyag is az, de akkor fogadjuk be szívesen, ha ízlésünk szerint készítik el, tálalják fel. Ha meg akarjuk érteni közművelődési egyesületünk elindulását, múltját, fejlődését, jelenét, de jövődjét is, egynémely tekintetben meg kell vizsgálni az újpesti viszonyokat is, melyek speciális karakterisztikumokkal bírnak. Új város ez, alig 100 esztendő, nem átvett hagyományok hűséges őrzője és követője, hanem előkelőség, amely velünk kezdődik. Az újpestiek csak össze lehetnek, az utód szerepe alig jut nekik. Munkás és iparos társadalma nagyobb percentú az összlakossághoz viszonyítva, mint bárhol másutt ez országban és nem tagadható el, hogy ez a réteg a maga szolgálati munkája közben és azzal szorosan összefüggően oly kulturális kiképzést nyert, amelynek bevallott, vagy be nem vallott célzatossága nem szolgálja eredményesen a felekezeti, a vallás ügyét. Még ezen felül az a körülmény, hogy mindenki ide származott és nem itt született, azaz az ő haza hagyományait hozza magával az egyedül üdvöztető tradíció hitében, még fölösen nehezítik a kialakulás munkáját. S amilyen nehéz feladatokkal kellett fenti indokok alapján a zsinagógai élet szisztematikus kialakulásánál megküzdenni, hasonlóan nehéz a kulturális kezdeményezés feladata is. Venetianer vállalkozott rá és eredményesen. Ellengőzt adott. Arra törekedett, hogy a másutt nyert tanításokat ellensúlyozza, hogy egy helybeli hagyományt kialakítson, hogy önálló újpesti életet teremtsen.

A legényegylet csütörtöki összejövetelei

Élő színhagyományok krónikása vagyok ezúttal. A Wachsler házban állott a helyiség, a mai Reichard üzlet helyén, később a Blász kávéházban, a mai Attila utca és Árpád út sarkán, melynek különterméből indult el a mi négy évtizedes múltú visszatekintő egyesületünk. Ebben a számunkra Pilvaxot jelentő szobában gyülekeztek egybe csütörtök esténként, e dátumot jegyezzük meg, mert a jelen hagyományainak követésében még szükségünk lesz rá, csütörtök esténként a kereskedő és tanoncifjak, hogy egy fekete vagy biliárd mellett elemi közérdekű zsidó ismeretekre tegyenek szert, mert idejött közéjük az akkor alig 30 esztendősből megboldogult Venetianer Lajos, előadásokat tartott nekik és felfektette a kíváncsi könyvet vagy dobozt, amelybe mindenki beleírta, beledobta kérdéseit, melyek érdekelték, és melyekre választ várt, esetleg névtelenül és beszélt arról a nagy pap keresetlenség, szabatosan és emlékeztetesen. Már itt is voltak Venetianeren kívül külső előadók, így: Barta Dezső, dr. Fornheim Ernő, dr. Lichtmann Mór, Venetianer állandó helyettese. Cél: az önművelésre való ránevelés volt; a nem helybeli előadók közül dr. Weiszbürg Gyula nevét sikerült megállapítanunk; volt vigalmi bizottság is és hangverseny is, sőt dalárda, melyet Stark Sámuel főkantórhelyettes dirigált 1903 óta. Ez a Venetianer kör alaprége. Nagy jelentőségű a maga kicsinységében is, mert akkor még csak 1897-et írtak és 40 év betelte után sem kell szégyenkeznie a jelennek a maga tisztességben gazdag múltáért. Ez a legényegyleti alakulat ajánlotta fel már a vallásos nevelés hatása alatt zsinagógáknak két aranyfehér templomi székét. Régi írások tanúsága és az örökifjú vének emlékezete szerint állítjuk össze az idecsatolt mellékletet, amely ennek a zsenge alakulatnak első emlékeit, tisztjeit, dolgozóit tünteti fel.

A legényegyleti időszakban az egyesületi tagok jelvényesen tartották fenn a templomi rendet, ma is van jelvény — makkabeus-liliom V-betűvel —

téglaalakú (Újpesti Izraelita Iparos és Kereskedő Ifjak Egyesülete), ma is van hasonló alakulat: az újpesti izraelita hitközség dr. Friedman Dénes kereskedő és iparos ifjak otthona felírással. Így jelentek meg hivatalos alkalmakkor, így a temetéseken, mikor a gyászlobogót vitték, melyen a Dávid pajzsa és az egyesület neve díszelgett. 1903-ban Arányi Adolf, Dénes Márton, Deucht E. Lajos és Rosenthal Gyula, mint a legényegylet tagjai, választottak meg hitközségi képviselőnek.

Kultúrkörre való átalakulás

Mi tagadás benne, a kísérlet bevált, a talaj megszilárdult, de az igényeket mégsem elégítette ki teljesen. A város egyetemes élete is olyan fejlődést vett, hogy többé már nem csupán iparosból állott, de csak iparosból és kereskedőből sem, kifejlődött és letelepedett egy intellektuális réteg, amelynek számára nívót kellett változtatni, színvonalat emelni, a tárgyakat színesebbé tenni, a helyiséget megváltoztatni és így alakult át a csütörtök esti legényegyleti összejövetelnek alaprége egy reárákódott második réteggé, kultúrkörre, amely érdeklődési térszámát kielégítette, abba az intellektuális réteget bevonta, a kávéházi hivatali beszűntette, a kérdések és feleletek módszerét abbahagyta, mindezek helyébe a hitközség tanácstermében, mikor az a templom kibővítése után létesült, rendszeres felolvasó estéket rendezett és a nekünk ősi csütörtök helyébe az ugyancsak hagyományba vált kedd este lépett. Az első alapszabály 1906-ból való, dr. Barát Sándor, Barta Dezső, dr. Fornheim Ernő és Löwi Sándor készítették, a módosítás 1936-ból kelt.

A forradalmak utáni restauráció

A békebeli alkotások ismeretesen a háború után is tartották magukat. Amit nem tudott elpusztítani a háború, azt az azt követő forradalmak döntötték porba. Ilyen lett a mi közművelődési egyesületünknek sorsa is. Egyedül a revolúció jelent cezurát az egyesület életmenetében, Venetiánereknek még

megadatott, hogy dédelgetetten ápolt, általa létrehívott alakulatát restaurálhassa és belelendíthesse abba a vágányba, amelyen keresztül vezet az út a negyven éves fordulóhoz. Minden érzelmösség nélkül, de a historikus tollára kívánczik kényszeredetten ama hálátelt kifejezés: nagyon szerethet bennünket az Isten és mi nem lehetünk felette rosszak az Ő irányában, ha féltve óvott csemeténket megtartotta, megőrizte annyi viszontagság után, míg másokat elcsenevészesített és nem adta meg nekik az egyesületi élet hosszú, boldogító erejét.

Mi van elnevezve Venetianerről Újpesten?

Mi csodálkozás ezek után benne, hogy mikor Isten rendeléséből a nagy pap szemét lehunyta, ez az általa alapított, felfejlesztett és negyedszázadig vezérelt közművelődési egyesület, amely őt hivatali jubileumán díszelnőkévé választotta, ez az egyesület is beállott amaz intézmények és alakulatok sorába, amelyek a kegyelet lerovására, a név megdicsőítésének szándékával a maguk elnevezésébe Venetianer Lajos nevét felvették. Ezért kívánczik ide egy országra szóló kuriózum, az a nomenklatura, amely feltünteti, hogy mi van elnevezve Venetianer Lajosról Újpesten.

1921-ben hívta életre a hitközség a maga elemi iskoláját, a propagandában egyesületünk jelentős szerepet vitt, amely a második esztendőben elhunyt pap nevét viseli. Cserkészcsapatunk, mihelyt a szankciót a felsőbbiségtől megkapta, ugyancsak kötelességének tudta magát Venetianer Lajosról elnevezni, s így eddig ő az egyetlen zsidó pap, kinek neve egyszersmind egy cserkészcsapatnak neve is.

Neki megadatott, ami Nagy-Magyarországon csupán a Chaszam Szóférnek, Löw Lipótnak és Chorin Áronnak jutott osztályrészül, hogy a város közhatósága is utcát nevezett el róla. Chevránk jóléti intézménye, az aggok háza egyik szobájának szemöldökfáján ugyancsak az Ő neve található és templomunk egyik nagy falinaptára áldott emlé-

kének van szentelve. Csak e sort teszi teljessé közművelődési egyesületünk amaz elhatározása, hogy nevébe az Ő nevét, mint alapítóét, illeszti és ettől kezdve nevünk így hangzik: Dr. Venetianer Lajos Izraelita Közművelődési Egyesület Újpest. Már csak ennek kisugárzása ezután a Venetianer-asztaltársaság, a Venetianer-serleg, a Venetianer-ifjúsági csoport, a Venetianer tanonc-csoport, a Venetianer vacsora, amelyről a jelenben való terrénaink különböző megbeszélései kapesán részletesen lesz szó. E kegyeletes betoldás végezetül még csak annyit, hogy vezetőségünk is a halál évfordulóját, kiszlev 6-át, a sír felkeresésével és emlékülés megtartásával ünnepli. Az „Eli Cijon” dallamára mondjuk a gyászhat kidusát, a gyászévben istentiszteleti szünet volt, mialatt az orgona e dalt játszotta.

A tisztikar jellemzése

Az ide mellékelt tisztikari táblázat és statisztikai kimutatáshoz csupán annyit óhajtok prózában hozzáfűzni, hogy egyesületünk honoráciorjai a város zsidóságának legelőkelőbb rétegeiből kerülnek ki anyagiakban és szellemiekben egyaránt. Köztünk szívesen foglalnak helyet, megválasztásukat megtiszteltetésnek tekintik. A munkavégzés szempontjából kisebb területre szorítkozik ugyanis az érdeklődés, de hiszen ez nem is baj, mert a mi feladatainkat csak kevesen tudják megoldani. Az adminisztratív feladatok itten szellemiekben, az előadók kiválasztásában, anyagiakban a szükségek előteremtésében csúcsosodnak ki. Az előbbi az elnök, a főtitkár végzi, az utóbbit testületek, egyes lelkes tagok és kezelését a pénztáros. Tisztikarunkról nagy általánosságban elismerésként mondható el az, hogy benne összhang, csak az ügyet tekintés és a korporáció szeretete beszélnek mindig. Ha e névtelen glossza mellett a szakaszban mégis egy tulajdonnevet említünk, az nem lehet másé, mint a jelenvaló elnökünké, Barta Dezsőé, aki nemcsak a jelené, de a múlté is, nemcsak a miénk, hanem a történelemé is, hiszen a negyven éves egyesület utolsó huszonöt évét tölti az elnöki székben és így e rövid excurzió

legyen hálás ünneplése és elismerése annak az értelmes munkásságnak, amelyet az ő működése jelent és jelentsen még hosszú ideig egyesületünk számára.

Az előadók jellemzése

Vitás lehet az, hogy ki, mi fontosabb egy-egy kultúrelőadásnál? Az előadó-e vagy a közönség. Természetesen mindegyiknek külön őket jellemző szakaszt szánunk. Fájóan bizonyos az, hogy már tartottak közönség nélkül előadást, de előadó nélkül még soha.

Előadóink összességére az előkelő vegyesség karakterisztikumának megállapítása a legjogosabb. Mert szóhoz jutnak előadóasztalunknál a hivatásos előadók, főiskolai tanárok, rabbik és középiskolai tanárok és az amatőrök, gyakorló ügyvédek és orvosok, a zsidó intelligencia minden rétegéből.

Az előadások mindegyike kerek egész, elmondási idejük a 45-50 perc között váltakozik és komoly meggyőződésünk az, hogy mindegyiknek meghallgatása után a közönség a zsidó tudás egy-egy ágában gyarapodva hagyja el nagytermünket. Jóleső érzéssel regisztráljuk, hogy előadóink nem hogy lemondanak a vállalt előadást, vagy visszautasítanak a felkérést, hanem inkább keresik azt és önmaguk is megtiszteltetésnek tekintik, ha nagy múltú egyesületünkben előadóként megjelenhetnek. Amint az idemellékelt táblázatból, mely a regisztrálható előadók és előadások jegyzékét foglalja magában, kitűnik, hogy itt tisztelhattuk országos rabbiképzőnk rektorait, tanárait, nagy községek nagy papjait, a zsidó hitű egyetemi tanárokat, a zsidó hitű országgyűlési képviselőket, a zsidó intelligencia jeles képviselőit és nem kevésbé a helybeli jeles szellemi erőket, akikről megkülönböztetett lokális szeretettel és külön bekezdésben is szólnunk.

De itt tisztelhattuk vendégként az Izraelita Magyar Irodalmi Társulatot is, az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesületet is, amely utóbbihoz egyidőben szorosabb nexus is kötött, melyről alább ugyancsak külön bekezdésben szólnunk. De ide kívánczik annak megerő-

sítése is, hogy előadóinkat egyénileg sokszor és szívesen látják vendégül idegenben, sőt ama tavaly megkezdett akciónk, hogy érdemesnek minősített működésünket a magyar zsidó vidékkel megismertessük, ugyancsak eredménnyel járt, mert egyesületünket több helyre hívták meg vendéglelőadó-est rendezésére; ily meghívásokra elsőnek Tapolcán jelentünk meg, ahol e sorok írója és Klein Éliás főkantor szerepeltek, majd Veszprémben, ahol jelenlegi társelnökünk, dr. Antal Endre tartott előadást. Természetesen a közel jövőben a vidéki kapcsolatok kiépítésén hathatósan fogunk dolgozni, mert meggyőződésünk, hogy előadóinkkal, szereplésünkkel mi szégyelni valónk sincsen, sőt példaadásra is vállalkozhatunk.

A művészek jellemzése

Minden előadóestünk, melynek helyien hagyományozott napja a kedd lett, ismeretesen két részre oszlik. Az első a fent taglalt tudományos előadás, a második a művészi szám. Ez utóbbinak eszközölését indokoltta teszi egyrészt a változatosság gyönyörködtet elve, másrészt pedig, mert vezetőségünk fontosnak és szükségesnek ítélte meg minden időben azt, hogy a zsidó ismeretek iránt érdeklődő közönség a zsidó ének, zene, szavalat körében is kellő tájékozódottságra tegyen szert. Mellékletünk glosszájaként megjegyezhetjük, hogy szavalóink főleg zsidó tárgyú verset és prózát adtak elő, nem egy esetben az eredeti szent nyelven. A zenei számok keretében is iparkodtunk a zsidó zene jelességét és kiválóságát kidomborítani. Az énekszónál a magyar dalon felül különösen a jiddiseknek volt frappáns sikerük és ezeknek bevezetéséért, meghonosításáért Klein Éliás főkantort elismerő köszönet illeti meg. A kíséző számok e helyütt való taglalásánál meg kell említenünk azt is, hogy voltak úgynevezett betétes előadások is, ahol az előadó, különösen a zenei tárgyú egy-egy állításának, kijelentésének igazolására az énekszám azonnal való alkalmazását hívta plasztikusan argumentum gyanánt. Ez a módszer is felette bevált. A művészi kíséret sohasem marad el, mindig elengedhetetlen szerves

kiegészítő része az estnek, előadás és művészi szám kerek egészévé totalizálják egymást.

A közönség jellemzése

Képzelve el a majdani olvasó a hitközség egykori nem kicsiny tanácstermét zsúfolásig megtelve, ifjakkal és öregekkel, asszonyokkal és férfiakkal, kedden este 7-1/2 9-ig, november elejétől március végéig, 5 hónapon, 20 estén keresztül. Ez a Venetianer Kör közönsége. Lelkessége megnyilatkozik abban, hogy eljön, hogy figyel, hogy megelégedését mindig szíves szeretettel, ízlésesen, de hangosan nyilvánítja. Másutt jártunkban sok nagy termet és sok kongó ürességet láttunk, mikor megtértünk haza, csendes elismeréssel állapítottuk meg magunkban, hogy a mieink lelkesedése és szívós kitartása eleddig példátlan és egyedülálló. Pedig mint alább látjuk, talán azért, hogy lefokozzuk a túlszűfoltyságot, belépődíjhoz voltunk kénytelenek folyamodni, nem használt, a közönség kitart, szívósan ragaszkodik, az orvoslás egyedül új kultúrterem, ennél jóval nagyobb lehet. Egyesületünk történetében az aktív megnevezettek helyett egyazon rang és méltó hely illeti meg a névtele-nekből álló közönséget, mert belőle sugárzik az a lelkesítő erő, mely egyesületünk minden munká-sának belsejét eltölti. Ide kívánczik annak fel-jegyzése is, hogy a közönség körében mindig számos és jelentékeny helyet foglalnak el azok, akik a gyülekezeti életben prominens szerepet visznek.

A zárószó jellemzése

Közel egy évtized óta hagyománnyá alakult az egyesületi életmenetben a zárószó összefoglaló szövegezése a jelenlévő főrabbi által. Ami az egyesületi rabbinikus hagyományokat illeti, ide kívánczik megjegyződni az is, hogy az egyesület nagynevű alapítójától kiinduló és reánk származó hagyomány, miszerint minden évciklus első őszi és utolsó tavaszi előadását Venetianer Lajos, ma mi tartjuk. Egy ugyancsak hagyományos jelleget öltő

formává lett az, hogy az előadás, illetve a kísérő művészi szám után egy összefogó zárószó következik, melynek célja, hogy a hallott tartalmat megismételve, összesűrítse egyrészt, másrészt, ha esetleges tárgyi botlások történtek, azokat lágy reámutatással korrigálja. Így tehát minden est programja az alábbi 4 részre oszlik. 1. Elnöki megnyitó, melyet az egyesület elnöke, vagy egyik társ-, illetőleg alelnöke tart, köszönti a közönséget és az előadókat, amennyiben közöttük új ember van, azokat bemutatja. 2. A háromnegyedórás előadás, rendszerint szabad formában, nem felolvasás alakjában. 3. A művészi szám. 4. A fent karakterizált zárószó, mely — jólesik ideiktatni — az egyesületi Elnök szerint sui generis műfajjá vált.

A hitközséghez való viszony

Jelen dolgozatunk bevezetésében az elvi meghatározások és kijelentések között kifejtettük már, hogy a világhistóriai legújabb kor zsidó gyülekezeteinek milyen fontos és sokágú kulturális feladatai is vannak a kultikus és karitatív régiék mellett. És így valójában egyesületünk átruházott és átvállalt szerepkörben tölti be eme nagy-jelentőségű feladatokat és éri el komoly eredménnyel a célkitűzéseket. Nyilvánvaló tehát, hogy egyesületünknek a hitközséghez való viszonya benső, szoros és többszörös. Szükségletünk fedezésének egyik legjelentősebb forrása ama szubvenció, melyet a hitközség részéről élvezünk, ezidő szerint 800 pengő, ami a 2000 pengős budget-keretnek 40%-át teszi, de miért hagynók említetlenül, hogy a hitközségi épület nagy tanácstermében tartjuk előadásainkat, iskolájában és kertjében összejöveteleinket, melyek mindig kivilágítva és kifűtve állanak rendelkezésre és miután nálunk a munka dandárja a téli időszak, e természetben való juttatásokat nem szabad lebecsülni, felértékelésük megítélésünk szerint évi 400 pengővel eszközölhető. A hitközség vezető emberei előadó estéinken megjelennek, egyesületünk vezetőségi tagjai túlnyomó részben községi vezetőségi emberek, az alapszabály pedig, melyet módosítottan csak az imént hagyott jóvá újólaga

belügyminiszter, előírtan intézkedik arról, hogy a főrabbi és hitközségi elnök az elnökségben helyet kapjanak, tehát az egészet a gyülekezet patronátusa alá helyezik.

Az OMIKE-hez való viszony

Noha az egyesület önálló és a körülményekhez képest autonóm életet él, a historikus pártatlansága meg kívánja rögzíteni e rövid glosszában azt is, hogy nem egyedül a hitközséghez fűzi az egyesületet tartós viszony, hanem működésének egy évtizedén keresztül, mikor a legényegyletből kultúrkörre alakultunk és az önálló fejlődésnek mai virágkorához el nem értünk, az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesülethez is. Tudjuk, hogy egy közművelődési egyesületben, mint amilyen a miénk is, nemcsak közönségről, de megfelelő előadóról is kell gondoskodni és ez akkortájt Újpesten még kellőleg megoldható nem volt. Az OMIKE akkori kultúratanácsos, Frisch Ármin dr., néhai Venetianerünk egykori iskola-társa, szállította nekünk az előadókat és művészeket, egy évtizeden keresztül állandó importból kellett kulturálisan megélni. Ezt annál könnyebb ma megállapítani, mert ez időszak elmúlt, talán mondhatnók, autokratákká lettünk, akik saját erejükből élnek.

Helybeli előadói gárda

A fejlődés nemcsak közönségünket nevelte meg és szoktatta reá az intenzív kulturális passzív életre, de előadóinkat is az aktivitásra. A város általános fejlődése teremtett számunkra új zsidó intellektuális réteget, az egyesület fejlődése pedig nagy vonzóerőt rejtve magában, ezeket és a régieket érdeklődéssel tölti el ügyünk iránt, egy helybeli előadói gárdát alakított ki, aminek nagy elvi és gyakorlati jelentősége van. Elvi, hogy a totalitás önbizalmát jelentékeny mértékben növelte és gyakorlati, hogy a hallgatóközönséget megsokszorozta a nagy egyéni ismeretség révén, de növelte egyrészt gondjainkat is, mert szűk lett nekünk

Macedónia, kicsiny számunkra a mi nagy tanács-termünk. A helybeli előadói gárda szellemi sorompóba állításával neveikről az idemellékelt lista nyújt felvilágosítást. Nem maradtak el teljességgel a külső előadók sem, mert jelentős alkalmakkor, mikor is őket hívtuk meg, mindig készséggel, önmagukra való megtiszteltetés megígérésevel fogadták el meghívásunkat. Az Ő neveikről ugyancsak mellékletünkben emlékezünk meg.

A tisztikar

1907. évre

Dr. Venetianer Lajos főrabbi igazgató.

Elnök: Deucht E. Lajos.

Alelnökök: Dénes Márton és Rosenthal Gyula.

Jegyző: Rosenbaum Gábor.

Titkár: Pártos Károly.

Pénztáros: Szamek Ignác.

Ellenőrök: Scheimann Károly, Schweitzer Ignác.

Háznagy: Frühof József.

Könyvtárosok: Wolkenstein Imre és Tisch Márton.

Választmányi tagok: Szandauer Jakab, Schwitzer Ármin, Wachsler Hugó, Szemere Ernő, Neumann Samu, Kohn Mór, Hendl Lipót, Ladányi Emil, Blaszczyk József, Deutsch Béla, Kaufmann Leó, Solti Gyula, Tihanyi Kálmán, Schwarz Bernát, Arányi Adolf, Bald Manó, Pollák Lipót, Grósz Lajos, Weisz Samu. (A tabló alapján és annak sorrendjében).

1923. évre

Elnök: Barta Dezső.

Alelnök: dr. Antal Endre.

Főtitkár: dr. Führer Imre.

Titkár: Róth Klára.

Jegyzők: Hajdú Sándor, Sommer László.

Pénztáros: Deutsch Béla.

Ellenőrök: Fränkl Sándor, Messinger Károly.

Könyvtárosok: Dési Károly, Donáth Gyula.

Számvizsgálók: Wachsler Hugó, Engel Jenő,
Rosner Zoltán.

1929. évre

Elnök: Barta Dezső.

Társelnökök: dr. Antal Endre, Lányi Albert,
Gömöri Vilmos.

Alelnökök: dr. Elek Pál, Blockner Gyula, Reisz
Gábor.

Főtitkár: dr. Führer Imre.

Titkár: Róth Klára.

Jegyző: Löwy Sára.

Pénztáros: Faragó Lajos.

Ellenőr: Wachsler Hugó, Danziger Dezső.

Számvizsgálók: Szemere Ernő, Rosner Zoltán.

Hivatalból tagjai a tisztikarnak: dr. Friedmann
Dénes, dr. Lichtmann Mór, dr. Kálmán Ödön, dr.
Lissauer Lajos.

1930. évre

Elnök: Barta Dezső.

Társelnökök: dr. Antal Endre, Lányi Albert,
Gömöri Vilmos, dr. Lissauer Lajos.

Alelnökök: dr. Elek Pál, Blockner Gyula, Reisz
Gábor, dr. Wallesz Antal.

Főtitkár: dr. Führer Imre.

Titkár: Róth Klára.

Jegyző: Löwy Sára.

Pénztáros: Szekulesz Béla.

Ellenőrök: Wachsler Hugó, Danczinger Dezső.

Számvizsgálók: Szemere Ernő, Rosner Zoltán.

Könyvtárosok: dr. Fischer Izidor, dr. Hirschl
Árpád.

Hivatalból tagjai: dr. Friedmann Dénes, dr.
Lichtmann Mór, Arányi Adolf, dr. Erdős Jenő.

1931. évre

Elnök: Barta Dezső.

Alelnökök: Gömöri Vilmos, dr. Szidon Henrik.

Főtitkár: dr. Führer Imre.

Titkár: Róth Klára.

Jegyzők: Löwy Sarolta, Hajdu Sándor.

Ellenőrök: Kertész Aladár, Dancziger Dezső.

Pénztáros: Götzler Izsó.

Könyvtárosok: Reichmann J., Donáth Gyula.

Számvizsgálók: Wachsler Hugó, Rosner Zoltán,
Messinger Károly.

1932. évre

Elnök: Barta Dezső.

Társelnök: dr. Antal Endre.

Alelnökök: Lukács Soma, Gömöri Vilmos.

Főtitkár: dr. Führer Imre.

Titkár: Róth Klára.

Jegyzők: Hajdu Sándor, Sommer László.

Pénztáros: Deutsch Béla.

Ellenőrök: Fränkl Sándor, Messinger Károly.

Könyvtárosok: Dési Károly, Donáth Gyula.

Számvizsgálók: Wachsler Hugó, Engel Jenő,
Rosner Zoltán.

1933. évre

Elnök: Barta Dezső.

Társelnökök: dr. Antal Endre, Lányi Albert,
Gömöri Vilmos.

Alelnökök: dr. Elek Pál, Blockner Gyula, Reisz
Gábor.

Főtitkár: dr. Führer Imre.

Titkár: Róth Klára.

Jegyző: Löwy Sára.

Pénztáros: Faragó Lajos.

Ellenőrök: Wachsler Hugó, Danczinger Dezső.

Könyvtáros: dr. Fischer Izidor.

Számvizsgálók: Szemere Ernő, Rosner Zoltán.

1937. évre

Elnök: Barta Dezső.

Társelnökök: dr. Antal Endre, Blockner Gyula,
dr. Elek Pál, dr. Fischer Izidor, dr. Fornheim Ernő,
dr. Fuchs Jenő, Jólész Béla, Lányi Albert, dr.
Lissauer Lajos, Reisz Gábor.

Alelnökök: Bársony Artur, Friedmann Mór, dr.
Führer Imre, dr. Kislódi Árpád, dr. Klein Miksa,
Mezei Elek, Rosenberg Fülöp, Szigeti Vilmos,
Türk István, Zinner Manó.

Főtitkár: dr. Wassermann Jenő.

Jegyzők: dr. Nádor Dezső és Róth Klára.

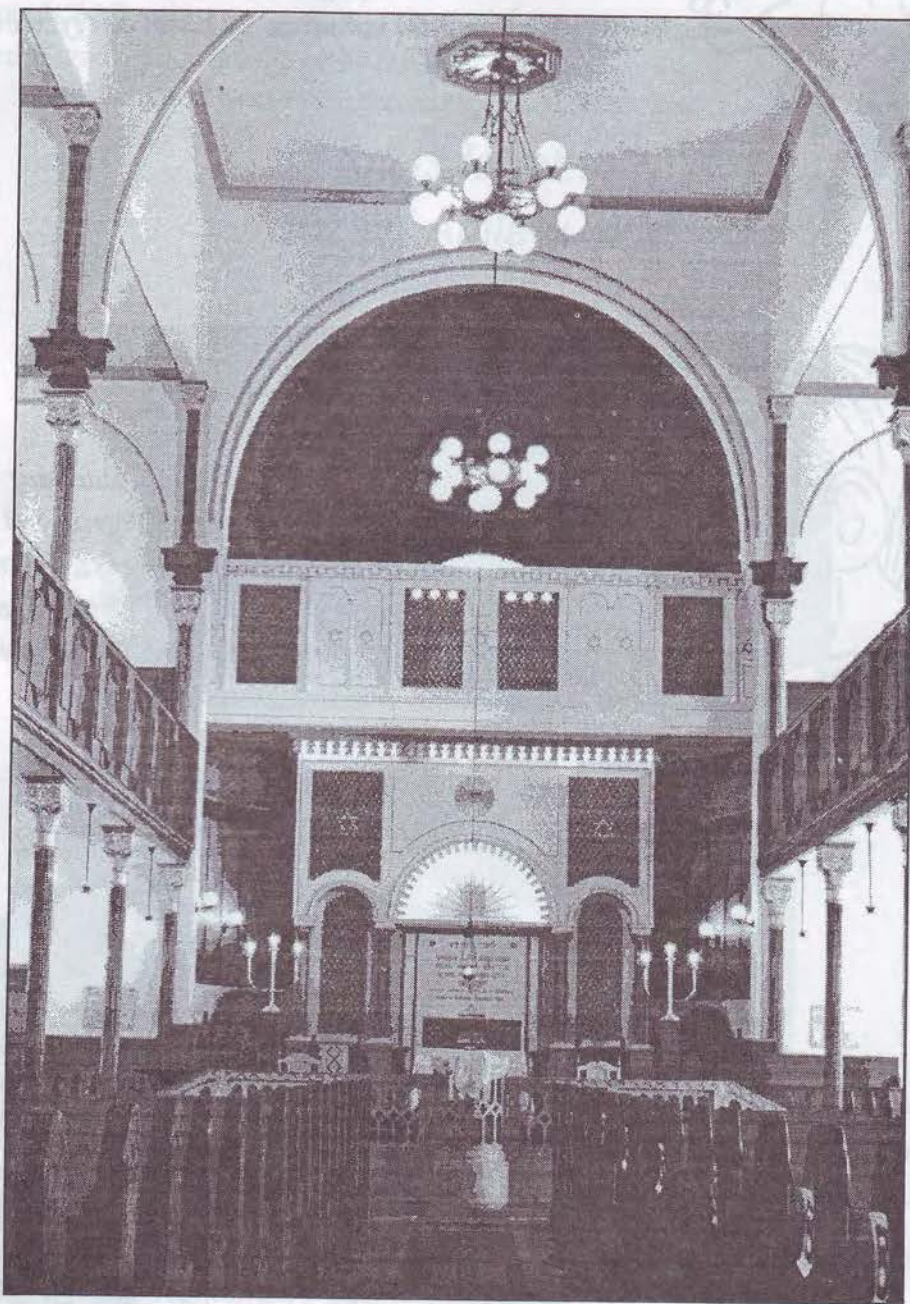
Pénztáros: Klein Éliás.

Ellenőrök: Reichard Sándor, Rosner Zoltán, Varga Antal.

Elnökségi tagok: dr. Friedman Dénes, dr. Lichtmann Mór, Arányi Adolf és dr. Benedek Jenő.

Választmányi tagok: Aschner Dávid, dr. Barát Sándor, dr. Braun Imre, Budai Dániel, Deucht E. Lajos, Donáth Gyula, özv. Ehrenwald Lászlóné, Engelberg Ernő, dr. Engel József, dr. Fábián Béla, Fischmann Miksa, dr. Friedman Dénesné, Földes

Ármin, Földes György, dr. Földes István, Földes Vilmos, Gergely Miksa, Gellért Zsigmond, Grünbaum Ernő, Hajdu Zoltán, Hoffer Mihály, dr. Kálmán Ödönné, Kovács József, dr. Kulka Gyula, dr. Lichtmann Mórné, Löwy Sándor, Löwy Vilmos, Nasser Manó, Neuhaus Pál, Perl Jenő, Ritter Soma, Róna József, Sparber Samu, dr. Spitzer Samu, Stern Henrik, dr. Vértés Dezső, Weisz Lajos, Weisz Pál, Wagner Samu, Ujvári Miklós, Zilahi Ármin, Timár Henrik, Barta Ferenc, dr. Boros Kálmán, dr. Bolgár György, Hegyi Imre, dr. Rác György



A felújított újpesti zsinagóga (1886) szentélye 1996-ban

Fotó: Bleicher Imre

Arcképek a múltból

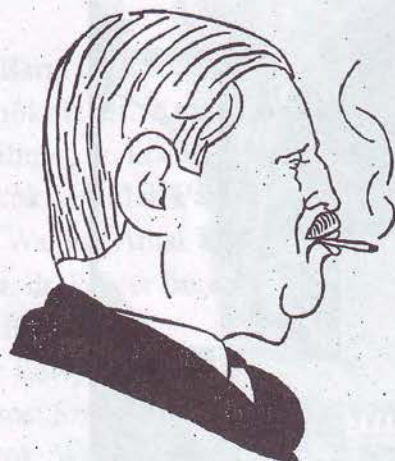
Az ÉRTESÍTŐ márciusi számában kezdtük közölni Dönczy Lukács Ödön 1932-ben készített karikatúra-gyűjteményéből az egykori újpesti városi tisztviselők arcképeit. Íme a folytatás...



DECKNER IMRE

(1885, Kislémedi -?)

Városi jegyző. 1905-től állt Újpest szolgálatában, mint számtiszt, 1922-től aljegyző és később jegyző.



Dr. ANTAL ENDRE

(1881, Debrecen - 1944, Dachau)

Jogász, ügyvéd, városi jegyző. 1910-től volt városi képviselő, 1925-től főügyész. Jelentős szerepet játszott Újpest politikai életében, mint a Demokrata Párt újpesti szervezetének társelnöke.

VÁRADY ZSIGMOND

(1871, Nagykőrös - 1947, Újpest)

Adóügyi tanácsnok, jegyző volt. 1890-től állt Újpest szolgálatában, 1922-től adóügyi tanácsnokként. Az újpesti református gyülekezet presbitere volt.





Az Újpesti Városvédő Egyesület hírei

➤ Március 8-án az újpesti Főplébánia templommal ismerkedtek tagjaink. Dr. Visnyei Lajos kanonok-plébános úr vendégeként megtekintettük a templom építészeti és művészeti értékeit.

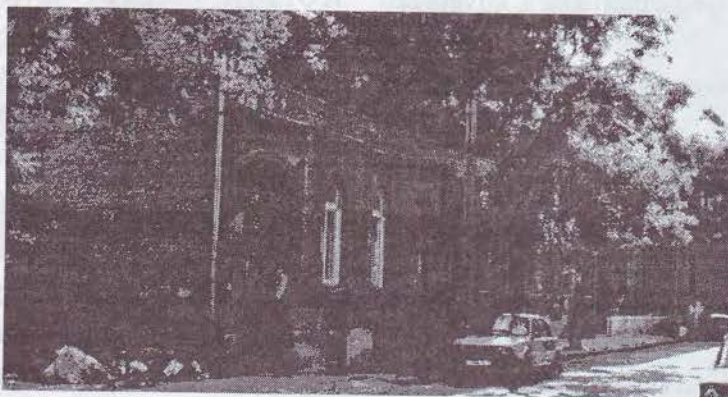
➤ Március 23-án az Operaház értékeinek bemutatására került sor. A nagy létszámú csoportunk szakvezetők segítségével ismerték meg a dalszínház múltját és értékeit.

➤ Április 5-én Bazsó Gábor művészettörténész,

egyesületünk tagja mutatta be a belvárosi főplébánia templomot.

➤ Nagy érdeklődés kísérte az április 19-én rendezett programunkat, aminek keretében a Kerepesi úti Nemzeti Sírkertet mutattuk be. Mintegy 100 híres személyiség síremlékét, a Deák, Batthyány és a közelmúltban felújított Ganz család kriptáját is megismerhettük.

Így is lehet...
József Attila u. 41.
Ilyen volt:



Ilyen lett:



Köszönet érte a ház lakóinak — mindenek előtt a közös képviselőnek: Fábíán Ferencné, Mária asszonynak — akik önerőből felújították e szép, 1902-ben épült ház homlokzatát.

Reméljük, példájuk követőre talál!

Fotó: Iványiné Konrád Gizella

Helytörténeti hírek...

☞ Április 15-én megrendezett rendkívüli képviselőtestületi ülésen döntöttek a gróf KÁROLYI ISTVÁN emlékére állítandó szoborról. A meghirdetett pályázatra beküldött alkotások közül a képviselők, PAULIKOVICS IVÁN szobrászművész művét fogadták el.

☞ Április 18-án, a Műemlékvédelmi Világnapon az Országos Műemlékvédelmi Hivatal „DERCSÉNYI DEZSŐ sajtódíj”-ban részesítette az Újpesti Közösségi Televízió alkotógárdáját az „Újpest építészeti öröksége” című dokumentumfilm elkészítéséért. Az elismeréshez szívből gratulálunk!

☞ BAKOS BÉLÁNÉ és TÚZKŐ FERENC olvasóink levélben hívták fel figyelmünket három olyan emléktáblára, amit eddig nem ismertünk és ezért nem közöltük az ÉRTESÍTŐ márciusi számában. Az első az Árpád kórház egyik — ma már nem használt — épületében található, a következő szöveggel:

„Ezen gyermekkórház özv. HEIL JÓZSEFNÉ sz. BENCSIK BORBÁLA alapítványából HÖBERT BÉLA elnöksége, Dr. FUCHS IGNÁC igazgatása alatt 1906. évben építtetett.”

A második és a harmadik tábla a kertvárosi plébánia (Rákóczi tér 4.) belső folyosóját díszíti. Szövegük a következő:

„Ez az új plébánia Szt. ISTVÁN király születésének ezredik évfordulójára készült, VI. PÁL pápasága, Dr. BÁNK JÓZSEF püspöksége idején BRUNÁRY FERENC kanonok-plébános és az egyházközség fáradhatatlan buzgólkodásával az Úr 1972. esztendejében. HYROSS FERENC és FELLNER JÓZSEF v. elnök, BINNER MÁRIA,

BRUNÁRY LAJOS, CZERMANN LAJOS, ECSERI SÁNDOR, GÖNDÖCS JENŐ, GUCZOGHY LAJOS, HIRMANN LÁSZLÓ, HOLLÓSY FERENC, KARSAI ISTVÁN, KÁROLYI PÁL, KEMENES OSZKÁR, KERTÉSZ JÓZSEF, KISS MIHÁLY, NAGY GÁBOR, NAGY PÁLNÉ, PARIZÁN JÁNOS, REKETTYÉS LÁSZLÓ, RÉVÁSZ KÁROLY

Egyháztanács”

„Dr. MOLNÁR JÁNOS kanonok, szentszéki bíró, plébános fáradhatatlan emlékére 1995.

KÁROLYI PÁL és KERTÉSZ JÓZSEF világi elnök. CZERMANN TAMÁS, CSIZMADIA KÁROLY, DENCZ ÁKOS, GUCZOGHY LAJOS, GYULAI SÁNDOR, HANZEL FLÓRIÁN, HIRMANN LÁSZLÓ, HOLLÓSY FERENC, JUHÁSZ KÁROLY, KORBULY MIHÁLY, KOZMA MIHÁLYNÉ, Dr. KÖRÖS ANDRÁS, MOLNÁR ANDRÁS, PARIZÁN JÁNOS, RÉVÁSZ KÁROLY, SZABÓ ETELKA, SZILÁGYI NÉMETH GYULA, VESZPRÉMI MIKLÓS

Egyháztanács”

Köszönjük levélíróink figyelmét és híradását!

☞ Többen telefonáltak szerkesztőségünkbe, hogy az UTE-emléktábla szövegét helytelenül közzétettük, mert 1951-ig nem Újpesti Dózsa volt a sportegyesület neve, ezért az olimpikonok sem lehettek ez előtt az Újpesti Dózsa sportolói. A telefonálóknak igazuk van! Sajnos, az emléktáblát állítók nem vették figyelembe a történelmi tényt, mi pedig nem térhetünk el a szöveghű közléstől. Mindenesetre levélben kérjük a klub elnökétől: javítsák ki az emléktábla szövegét.

Az alapítvány támogatói:

ASCHNER LIPÓT ALAPÍTVÁNY, ÉPORG RT.,
HANZLIK PÁL, HOLLÓSI GYÖRGY,
IVÁNYINÉ KONRÁD GIZELLA,
IVÁNYI JÁNOS, DR. KAPOLYI LÁSZLÓ,
ÚJPEST ÖNKORMÁNYZATA, RICOPY KFT.,
SZOC.DEM. PÁRT ÚJPEST,
TUNGSRAM-SCHRÉDER RT.,
ÚJPESTI KÖZÖSSÉGI TELEVÍZIÓ
ÚJPESTI VAGYONKEZELŐ RT.

Kiadja: az Újpesti Helytörténeti Alapítvány

Elnök: Dr. Sipos Lajos

Szerkesztő: Kadlecovits Géza

Szerkesztőség: 1047 Bródy Imre u. 1. Tel.: 160-5369

Tipográfia: Wagner Attila

Készítette: a Spácium Bt.

Felelős: Koós Gábor